

ולכן רבנן מתירים בשלש מחיצות ולחי אחד (48), ובן בתירה מתיר בלא לחי כלל.

אמר ליה אב"י: לדיודך נמי, לרבנן, נציל לתוכו של המבוי החסום לגמרי אליבא דרבי יהודה אוכלין ומשקין!?

ק"ז-ב אלא, אמר רב אשי: שלש מחיצות ולחי אחד — זה מבוי שאינו מפולש.

מתניתין:

מצילין מזון שלש סעודות (49).

שלש מחיצות בלא לחי — זה מבוי המפולש.

ואפילו לרבי אליעזר דאמר בעינן שני לחיים, הני מילי — להצלת אוכלין ומשקין. אבל להצלת ספר תורה — בחד לחי סגי.

הראוי לאדם — לאדם, הראוי לבהמה — לבהמה (50).

משמע שהקילו גם בתיקון המבוי ומחיצותיו ולא רק שאין צריך שיתוף, ולכן פירשנו את לשון המשנה לפי רבי אליעזר שהקילו שאין צריך שני לחיים. אבל הקולא בהצלת ספר לכולי עלמא היא שאין צריך שיתוף מבואות, ובזה חמור יותר הצלת מזון ובגדים שצריך שיתוף.

מבוי, וחכמים התיירו להציל למבוי מתוקן ובן בתירה אפילו בלי לחי כלל? ותירצו, שכעת לא נראה לגמרא שבן בתירה מתיר בלי תיקון כלל, כיון שבמשנה להלן [קכ א] הוא מתיר הצלת מזון ובגדים רק לחצר שאינה מעורבת, ומשמע שעל כל פנים צריך מחיצות.

והשפת אמת תירץ, שההלכה שתיקון מבוי בלחי אחד — הוא מדין היכר, ולכן קשה לפרש את המשנה שקראה למבוי שאינו מתוקן "מפולש", וחיסרון היכר לא נחשב מפולש אלא חסר תיקון. אבל רבי אליעזר שמצריך שני לחיים — הוא מדין מחיצה, ולכן כשחסר אחד קראה לכך המשנה: מפולש.

49. הבית יוסף כתב שאפילו יש לו מה לאכול מותר להציל שלש סעודות, וכן כשהציל בעל הבית הרבה כגון סל מלא ככרות שהתיירו לו במשנה [קכ א], מותרים אף בני ביתו להציל כל אחד שלש סעודות. והמשנה ברורה פסק [שלד, י] שאפילו אם מתענה תענית חלום בשבת יכול להציל, שתיקנו שיעור שוה לכולם.

48. הרי"ף והרמב"ם [כג, כו] פסקו כרבנן ולפי המסקנא שצריך לחי אחד, והקשו הבעל המאור והגהות מרדכי הרי פירשנו את המשנה אליבא דרבי אליעזר. אבל לבית הלל ולהלכה בלחי אחד הוא תיקון גמור גם לאוכלין ומשקין ודינו כחצר, והרי בספרים הקילו יותר כמבואר בגמרא?

והפרי מגדים [שם, ד] מסתפק אם יכול להציל עבור בני ביתו, והביאור הלכה [א] מכריע שמותר להציל לבניו כמו שפירשו התוספות על הצלה ליום כיפור שהכונה לצורך התינוקות [וראה בפרי מגדים שאפשר לפרש את ספיקו אם הוא יכול להציל עבור בניו וגם הם יצילו אחר כך לעצמם]

ותירץ הרמב"ן במלחמות ובביאור הגר"א [שלד יז], שהקולא בהצלת ספר היא שאין צריך שיתוף מבואות, אבל להצלת אוכלין כשאין שיתוף במבוי אסור, וביאר הרמב"ן שקושיית הגמרא נציל אוכלין ומשקין, משום שבמשנה

50. הלשון משמע שמציל שלש סעודות לבהמה. וצריך ביאור, מה שייך שיעור כזה לבהמה? ופירשו התפארת ישראל והביאור הלכה [שלד א] בשם תוספות שבת, כיון שאסור לאדם

כיצד?

נפלה דליקה בלילי שבת — מצילין מזון שלש סעודות.

בשחרית — מצילין מזון שתי סעודות.

במנחה — מזון סעודה אחת.

רבי יוסי אומר: לעולם מצילין מזון שלש סעודות, ואפילו פרצה הדליקה סמוך לצאת השבת, לפי שבהיתר הוא מציל ורק גזרו שלא יוציא יותר כדי שלא יבוא לכבות, ודי בהגבלה זאת⁽⁵¹⁾.

גמרא:

והוינן בה: מכדי הרי כשהוא מציל בחיתרא קטרה, אם כן, נציל טפי!

אמר רבא: מתוך שאדם בחול על ממנו, אי

שרית ליה להציל כמה שהוא חפץ — אתי לכבוויי. לכן גזרו להגביל את הכמויות שמותר לו להציל⁽⁵²⁾.

אמר ליה אבוי: אלא, הא דתניא: נשברה לו חבית בראש גגו — מביא כלי ומניח תחתיה, ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט, כלי אחר ויצרף.

התם — מאי גזירה איכא?

מה החשש שיעשה מלאכה?

אמר ליה רבא: הכא נמי אסרו משום גזירה — שמא יביא כלי דרך רשות הרבים.

ולכן התירו רק בכלי אחד ולא בכלי אחר, שאם יטרח להביא הרבה כלים ישכח ויביאם דרך רשות הרבים.

גופא: נשברה לו חבית בראש גגו — מביא כלי ומניח תחתיה, ובלבד שלא יביא כלי

והטעם מבואר בשערי תשובה [שם א] שהשלמה אין בה חיוב פת דוקא, כמו בסעודה שלישית שאין חוזר אם שכח רצה, ראה שו"ע [קפח, ח].

52. לעיל בתחילת הפרק הובאו שיטות הראשונים למה בדליקה "אסרו" להציל שמא יכבה, וכבא מהדרך ומעות בידו "התירו" איסור דרבנן כדי שלא יעבור על איסור תורה. וכן למה הצלת מת מדליקה התירו לגמרי.

והקשה המאירי שכיבוי דליקה אסור רק מדרבנן ואיך גזרו גזירה לגזירה שמא יכבה? ותירץ, שאין זה חשש אלא ודאי יבא לכבות. והריטב"א תירץ, כיון שיש אופן שהכיבוי הוא מלאכה מן התורה כגון כשמתכוון לעשות פחם, גזרו שמא יכבה כמו על כיבוי דאורייתא.

לאכול עד שיאכיל לבהמתו, כמבואר בברכות [א], לכן בכל סעודת שבת יצטרך להאכיל את בהמתו.

אבל השפת אמת כתב שדבר פשוט הוא שהחיוב להאכיל את בהמתו הוא לכל היום כפי צרכה ולא בכל סעודה, ולכן הצלת מזון לבהמה אינה לשלש סעודות אלא לכל השבת וכן מפורש בחידושי הריטב"א החדש.

51. השפת אמת ותפארת ישראל ביארו את ההיתר של רבי יוסי, משום שאם לא אכל סעודה בליל שבת ישלים שלש סעודות ביום, ולכן כיון שיש אופן שחייב בסוף השבת לאכול שלש סעודות התירו תמיד להציל שיעור זה.

והרמ"א [רצא א] פסק כך שישלים את שלש הסעודות ביום, והמשנה ברורה [נ] כתב שאם שכח לומר רצה בסעודת ההשלמה לא יחזור,

אחר ויקלוט, כלי אחר ויצרף⁽⁵³⁾.

אבל אם נזדמן לו אורחין — מביא כלי אחר וקלוט, כלי אחר ומצרף.

ולא יקלוט ואחר כך יזמין. אלא, יזמין ואחר כך יקלוט.

ואין מערימין בכך להזמין אורחים שאינם צריכים לאכול⁽⁵⁴⁾.

משום רבי יוסי בר יהודה אמרו: מערימין.

והוינן בה: לימא חכמים ורבי יוסי בר יהודה — בפלוגתא דרבי אליעזר ורבי יהושע קמיפלגי.

דתניא: אותו ואת בנו שנפלו לבור ביום טוב, ואפשר לשחוט רק אחד מהם ביום טוב, ונמצא שמוטר לטרוח רק בהוצאת אחד מהם מהבור.

רבי אליעזר אומר: מעלה את הראשון על

מנת לשוחטו.

והשני — עושה לו פרנסה דבר הצלה במקומו, בשביל שלא ימות.

רבי יהושע אומר: מעלין את הראשון על מנת לשוחטו, ואינו שוחטו, ומערים, שמוצא סיבה שהשני עדיף יותר לשוחטו משום שהוא משובח יותר, ומעלה גם את השני. וכששניהם בחוץ: רצה — זה שוחט, רצה — זה שוחט.

ודחינן: ממאי שנחלקו באותה מחלוקת?

דילמא עד כאן לא קאמר רבי אליעזר התם להחמיר שלא להערים, אלא משום דאפשר להציל את השני בפרנסה.

אבל הכא, דלא אפשר להציל — לא מחמירים שלא להערים.

ועד כאן לא קאמר רבי יהושע התם שמערימים אלא משום דאיכא צער בעלי

ויקלוט ויצרף נקטו משום שכך הדרך להציל מגגו. אבל הפרי מגדים מפרש שהברייתא אסרה להציל אפילו שלש סעודות משום שקליטה וצירוף מגגו חמור יותר מהצלה מחבית המונחת בארץ, וראה שער הציון [שם ו] שזו מחלוקת ראשונים.

54. רש"י. והבית יוסף [שלה] כתב שהרמב"ם פירש את הגמרא שאין מערימין להציל ולזמן אחר כך אורחים. והרמב"ם פסק לקולא שמוטר להציל ואחר כך לזמן אורחים, והמגן אברהם [שם ב] כתב שלדעת הרמב"ם מותר לכתחילה להזמין אורחים שלא יאכלו. אבל השו"ע פסק שאסור להערים לזמן אורחים שלא יאכלו, וכן להציל לפני שיזמין. אבל אם הציל מתיר

53. המשנה ברורה [שלה, ט] מביא מחלוקת תוספות שבת ופרי מגדים — האם קליטה וצירוף אסרו במיוחד, או שנקטו דוגמא זו כאורחא דמילתא, שכך הדרך להציל על ידי הרבה כלים, וסיבת האיסור הוא משום שמציל בהרבה כלים.

וביאור מחלוקתם — שלהלן קמג ב שנינו שחבית שנשברה התיירו להציל רק שלש סעודות, וכתב רש"י שם וש"ע [שלה א] ששיעור זה נאמר כשמציל בכמה כלים. אבל בכלי אחד מציל אפילו הרבה. ובברייתא שנשברה לו חבית בראש גגו נאמר גם כן חילוק זה שבכלי נוסף אסור והוסיפה הברייתא "ויקלוט ויצרף", והתוספות שבת פירש שמדובר על יותר משלש סעודות והאיסור משום שמציל בכמה כלים,

חיים.

נקיה(56).

אבל הבא, דלויכא צער בעלי חיים — לא התיר להערים.

ומצילין מיום הכפורים לשבת, אבל לא משבת ליום הכפורים(57).

תנו רבנן: אם כבר הציל פת נקיה אין חוזר ומציל גם פת הדראה, קיבר(55).

ואין צריך לומר שאין מצילין משבת ליום טוב, שהרי יכול להכין ביום טוב אוכל.

אבל אם הציל פת הדראה — מציל פת

ולא משבת לשבת הבאה.

הרמ"א להזמין אחר כך אורחים בדיעבד. וכתב הרא"ש להלן פרק תולין [סימן ה] שמצאנו דינים חלוקים בהערמה על איסור דרבנן: יש שהתירו לכולם להערים, ויש שהתירו רק לצורבא מדרבנן שלא חששו שיבא על ידי זה להקל באיסורים דרבנן, ויש מקומות שהחמירו על המערים יותר מאיסור תורה, כמו במי שלא עירב עירוב חבשילין והערים לבשל הרבה ליום טוב שאסור לו לאכול, ויש מקומות שנחלקו בדין הערמה כמו בסוגיא כאן.

שאם יש לו פת נקיה אסור לו לאפות פת הדראה. אבל כשאין לו פת יאפה מקודם פת הדראה ואחר כך פת נקיה, ומשמע שכונתם שמותר לו להערים לכתחילה וכן פסק המגן אברהם [תקו, טז]. ותמהו השפת אמת ורבי אלעזר משה הורביץ הרי זו הערמה על אפיה שלא לצורך ביום טוב, ובלי שום הפסד? וראה משנה ברורה [שם, לט] שדחק שכונת המגן אברהם שיאכל גם את הפת הדראה ביום טוב. והר"ן הביא שהרשב"א חולק על התוספות וסובר שגם כשיש לו פת נקיה מותר לו לאפות ביום טוב פת הדראה אם יאכלנה ביום טוב, משום שכל מה שיאכל מותר לו לאפות, ודוקא בדליקה שאסרו להציל אפילו בהיתר לכן אסרו להציל פת גרועה כשהציל פת נקיה.

55. לעיל במשנה הובא שהפוסקים מתירים להציל שלש סעודות גם כשיש לו מה לאכול, ולפי זה דייק הריטב"א כאן בגמרא שרק אם "הציל" פת נקיה אסור להציל פת הדראה. אבל כשיש לו בלי הצלה מותר להציל כל מזון אפילו פת הדראה.

57. רש"י פירש לסעודת מוצאי יום הכיפורים, והקשו התוספות מה החידוש הרי הוא מכין לחול? ותירצו, שיש מצוה לאכול במוצאי יום הכיפורים, ובכל זאת אסרו להציל לצורך כך. והר"ן דייק שמשמע שכיום כיפור עצמו מותר להציל למוצאי יום הכיפורים, והטעם שהתירו משום צער הצום כמו שהקילו בקניבת ירך לעיל קיד ב, וכן פסק השו"ע [שלד ד].

והקשה החזון איש למה אסרה הברייתא להציל עוד פת הדראה הרי אפילו נקיה אסור לו להציל יותר משלש סעודות? ותירץ, כיון שמציל מין אחר היינו סוברים להתיר שיאמר שנוח לו בפת גרועה, וחידשה הברייתא שאסור. והמגן אברהם [שלה, ה] מתיר להציל כל מין נוסף אפילו בשר ודגים וכדומה, ורק בפת אסרו הדראה. והמשנה ברורה [תקן, לו] מחדש שפת ממין דגן אחר אפילו גרוע יותר, מותר להציל כמו בשר ודגים, ראה שער הציון [שם, נח].

וכתב התהלה לדוד שלפירושו רש"י מבואר בברייתא שעל אף שהתירו להציל ביום כיפור למוצאי הצום. אבל משבת ליום הכיפורים אסור מפני שקדושת שבת חמורה יותר. וחידש שיום כיפור שחל בשבת אסור להציל לצורך סעודה

56. התוספות למדו מכאן לאופה ליום טוב

ומשנינן: כמה דאפשר לשנויי משנינן.

אמר רב חסדא: לעולם ישכים אדם לטרוח עבור הוצאת שבת. שנאמר [שמות טז] "והיה ביום הששי, והכינו את אשר יביא" — לאתרי. מיד כשמלקטים יכינו וזה בבקר⁽⁶⁰⁾.

אמר רבי אבא: בשבת חייב אדם לבצוע לברך בשבת על שתי ככרות לחם. דכתיב "לחם משנה"⁽⁶¹⁾.

אמר רב אשי: הזינא ליה לרב כהנא דנקט תרתי שהחזיק שתי ככרות בידי ובעצו וחתך רק חדא. אמר: "לקטו" כתיב. שלקטו חלק מתוך הלחם משנה.

תנו רבנן: שכח פת בתנור וקידש עליו היום — ואם ישהה את הפת בתנור היא תשרף, ויש כאן ענין של הצלה מהדליקה — מצילין ורודים מהתנור [שהוא רק איסור מדרבנן] מזון שלש פעודות. ואומר גם לאחרים: בואו והצילו לכם⁽⁵⁸⁾.

וכשהוא רודה — לא ירדה במרדה, שהוא דרך חול, אלא בסכין, וכיון שעושה בשינוי אין בכך כל איסור.

ופרכינן על כך שהוצרך לעשות בשינוי:

איני, והא תנא דבי רבי ישמעאל: [שמות כ] "לא תעשה כל מלאכה" — יצאה תקיעת שופר ורדיית הפת, שהיא חכמה ואינה מלאכה!⁽⁵⁹⁾

במוצאי הצום ודייק כך מהמגן אברהם.

והתוספות פירשו שלהציל ליום כיפור הכונה היא כדי להאכיל את התינוקות, ודייק מכך הביאור הלכה [שלד א] שבעל הבית מציל עבור כל בני ביתו.

58. כתב הר"ן שהתירו להציל שלש סעודות רק כשאין לו מה לאכול, וכן אומר לאחרים, הכונה למי שאין לו מה לאכול. וכתב הבית יוסף [שלד] שהר"ן פוסק כך דוקא בדין הצלת פת ששכח בתנור. אבל בהצלה מדליקה מותר אפילו כשיש לו מה לאכול, ראה לעיל בהערה על המשנה.

59. הקשו התוספות הרי יש בהם איסור מדרבנן ולכן צריך לשנות? ותירצו, שקושיית הגמרא — כיון שהאיסור רק מדרבנן, משום מצות סעודת שבת היינו צריכים להתיר. ורבי אלעזר משה הורביץ תירץ, שסברה הגמרא שבאיסור דרבנן אין מקום לחלק בין מרדה לסכין, שאסרו את הפעולה אפילו אם אינה דרך מלאכה.

60. רש"י וטור [רנ]. והבית יוסף הביא תנחומא שדרוש "והיה ביום השישי והכינו" אין והיה אלא מיד שנאמר והיה כי קם הפלשתי וגו'. וכתב הביאור הלכה [רנ א] בשם הפרי מגדים שלטעם התנחומא יקדים לפני קריאת שמע ותפילה שלקטית המן היתה אחרי התפילה, ודחה דבריו שקריאת שמע תדירה וקודמת להכנה לשבת, ואפילו אם נאמר שהפסוק חידש שהכנה קודמת, הרי פסוק זה נאמר במרה עוד לפני שניתנה תורה ומצות קריאת שמע ותפילה. ולכן פסק המשנה ברורה שלא יכין לשבת לפני התפילה, והקיצור שו"ע [עב ד] פסק שיכין לשבת אפילו לפני התפילה, רק שלא יבטל תפילה בציבור.

61. א. ה"ט"ז [או"ח תרעח ב] כתב שלחם משנה חיובו מן התורה שהרי דרשו זאת מפסוק. אבל המגן אברהם [קפח, ט] כתב שהיא מצוה מדרבנן והפסוק הוא אסמכתא בעלמא, ובסימן רנד [כג] כתב שאינה חובה כל כך אלא מצוה,

ככר הלחם דעירובא, של עירוב חצירות — שרו ברכו המוציא עילויה.

אמרי: הואיל ואיתעביד בה חדא מצוה — ליתעביד בה מצוה אחרתא⁽⁶³⁾.

שנינו במשנה: כיצד, נפלה דליקה — מצילין מזון שלש סעודות.

תנו רבנן: כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת — שלש.

רבי חידקא אומר: ארבע.

רבי זירא הוה בצע אכולה שירותיה, שהיה חותך פרוסה גדולה לצורך הסעודה כולה והיה מראה בכך את חיבת סעודת השבת שמכין עצמו לאכול סעודה גדולה לכבוד השבת⁽⁶²⁾.

אמר ליה רבינא לרב אשי: והא מיהזי כרעבתנותא!

אמר ליה: כיון דכל יומא לא עביד, אינו חותך פרוסה גדולה והאידנא הוא דקעביד — לא מיהזי כרעבתנותא.

רבי אמר ורבי אסי כי מיקלע להו ריפתא

זכרו תורת משה [סט א] מחמיר שלא לצרף פת ששאלה מאחר רק לצורך לחם משנה. אבל החזון איש הורה להשתמש בשבת ערב פסח במצה, לצורך לחם משנה אף שהיא אסורה באכילה בערב פסח [קובץ אגרות קפח]

62. רש"י. ולפירושו הוא דין חדש ואינו המשך לדין לחם משנה וכן פסק השו"ע [רעד א] שמברך על שתי ככרות ובוצע אחת, ושיחתוך פרוסה גדולה שתספיק לו לכל הסעודה.

אבל הרשב"א [הובא בר"ן] פירש שרבי זירא בא לחלוק על רב כהנא וסובר שצריך לחתוך את שתי הככרות, וכך נהגו המהרש"ל והשל"ה וכן פסק הגר"א בשו"ע, ובמעשה רב מובא שאם היו מונחים לפניו יותר משתי ככרות פרס את כולם כלשון הגמרא אכולא שירותא.

63. בשו"ע [או"ח תרסד, ט] כתב הרמ"א שנהגו להצניע את הערבה של הושענות לאפיית מצות כדי לקיים בה מצוה. וכתב הגר"א שמקור המנהג מהגמרא כאן. ובשו"ע [או"ח כא, א] כתב שעל אף שחז"ל יציעו שנפסקו אין בהם קדושה לא ישליכם דרך בזיון, וכתב המגן

ולכן אסור להציל מהדליקה ולרדות פת מהתנור לצורך לחם משנה.

ב. התוספות בביצה [ב ב] כתבו, שיש מדרשים חלוקים האם ירד מן ביום טוב. ולכאורה חייב לחם משנה ביום טוב תלוי במדרשים אלו, והרי"ף בפרק ערבי פסחים [תשפט] כתב שחייב בלחם משנה ביום טוב משום שלא ירד מן ביום טוב [וכן פסק השו"ע תקכט א] חוץ מליל פסח שהפסוק לחם עוני ממעט שמספיק אחד שלם ועוד פרוסה. וכן פסק הגר"א [תעג, ד] שבפסח מניח בקערה רק שתי מצות ומברך המוציא על השלם והפרוסה כהרי"ף. אבל השו"ע [שם, ותעה א] פסק שצריך שתי מצות שלימות חוץ מהפרוסה.

ג. השו"ע [רצא, ו] פסק שנשים חייבות בשלש סעודות, ובבית יוסף מבואר שחייבות גם בלחם משנה, הובא בביאור הלכה. והטעם משום שגם הם היו בנס המן, והר"ן הוסיף עוד טעם משום שדרשו כל שישנו בשמירה [דהיינו, איסור מלאכה] ישנו בזכירה [מצות קידוש] ונכלל בזה כל מצוות השבת.

האחרונים דנו על לחם שאינו יכול לאוכלו אם מצטרף ללחם משנה ובקהלת יו"ט על ספר

ודחינן: לא. אלא מדובר **דאכל**, שאכל כבר סעודה אחת.

תא שמע ששנינו במשנה: **שחרית** – מצילין מזון שתי סעודות.

מאי לאו, דלא אכל. ומוכח שהמשנה לא כרבי חידקא.

ודחינן: לא, **דאכל**.

תא שמע מהמשך המשנה: **במנחה**, מצילין מזון סעודה אחת⁽⁶⁵⁾.

מאי לאו, דלא אכל.

ודחינן: לא, **דאכל**.

אמר רבי יוחנן: ושניהם – מקרא אחד דרשו⁽⁶⁴⁾.

כתיב [שמות טז] **"ויאמר משה: אכלהו היום, כי שבת היום לה"**. היום לא תמצאוהו בשדה".

רבי חידקא סבר: הני תלתא "היום" – שבא ללמד על שלש סעודות לבר מאורתא, חוץ מסעודת ליל שבת.

ורבנן סברי: בהרי דאורתא.

תנן: נפלה דליקה בלילי שבת מצילין מזון שלש סעודות. ק"ח-א

מאי לאו, מדברת המשנה **דלא אכל**, ומוכח שמצילין רק שלש סעודות ולא כרבי חידקא שאמר כי ארבע סעודות יש בשבת.

את הפת, והרמ"א [שם] כתב שכך נוהגים בשבת ערב פסח שאסור לאכול פת אחר חצות, שזה זמן סעודה שלישית, ראה להלן.

והחילוק בין סעודה שלישית לשאר סעודות, כתב ה**לבוש** [רצא, ה] שאין דרך האדם לאכול סעודה שלישית כל כך לתיאבון לכן יוצא ידי חובה במינים אחרים, והוסיף רמז שבפסוק שדרשו שלש פעמים "היום" לשלש סעודות, ב"היום" השלישי נאמר לא תמצאוהו ומשמע שגם אם לא תמצאו "מן" שהוא לחם אכלו דברים אחרים.

ורבנו יונה בברכות [שם] כתב טעם אחר, שבאמת מצד שלש סעודות אין צריך פת דוקא אלא כיון שחייב לקדש וצריך קידוש במקום סעודת פת, לכן בלילה ובסעודה ראשונה ביום שחייב בקידוש צריך פת אבל סעודה שלישית יכול לאכול פירות.

65. התוספות דייקו מכאן שזמן סעודה שלישית

אברהם והגר"א שראוי שיעשה בהם מצוה כמבואר בגמרא כאן, ולפחות ינהג בהם בכבוד.

64. הובא לעיל מחלוקת הט"ז ומגן אברהם בדין לחם משנה אם הדרשא היא לחיוב מהתורה או אסמכתא, וראה לעיל על חיוב נשים בשלש סעודות ולחם משנה.

ונחלקו הראשונים בחיוב אכילת סעודות שבת, דעת ר"י בתוספות [ברכות מט ב] כיון שלמדו מהפסוק שנאמר במן ושם קראתו תורה "לחם", לכן צריך לאכול פת דוקא בכל הסעודות, וכן פסקו הטור ושו"ע [רצא, ה].

והרשב"א והר"ן בחידושיו כאן מסתפקים שמא סעודה נחשב אפילו במיני דגן או בפירות, ומשמע שספקים על כל השלש סעודות. אבל התוספות בברכות הנ"ל והטור ושו"ע הביאו שיטה זו רק על סעודה שלישית, שיוצא בה במיני דגן ויש אומרים אפילו בפירות, ויש אומרים דוקא בבשר ודגים וכדו' שמלפת בהם